

جزوه آموزشی جغرافیای ایران

تهیه شده توسط محسن یوسفی

۱- مهم ترین منابع آب قابل دسترس را بنویسید.

در فصول سرد سال، ریزش برف و باران به صورت جریان آب رودها، منابع آب کشور را تغذیه می کند و در فصول گرم، آب های فرو رفته در زمین به صورت چشمه، چاه و قنات، آب مورد نیاز ساکنان بخش های مختلف را تأمین می نمایند.

۲- پدران ما برای تأمین آب چه اقداماتی را انجام دادند؟

پدران ما در قرن های گذشته با توجه به کم آبی و خشک بودن سرزمین ایران برای دستیابی به آب، حفر قنات را ابداع کرده اند تا در تمام سال، آب مورد نیاز را در اختیار داشته باشند.

۳- ویژگی های رودهای ایران را بنویسید.

-در ایران بیشتر بارش ها در اواخر فصل پاییز تا اوایل فصل بهار رخ میدهد، به این دلیل هر چه به پایان این دوره نزدیک تر می شویم، آب دهی رودها بیشتر می شود.

-با توجه به ناهمواری ها و جهت آن ها، هر چه از غرب به سمت شرق کشور برویم، مقدار آب رودها کم تر می شود.

-رودهایی که از کوهستان های بلند و برف گیر تغذیه می شوند، دائمی هستند. اگر این رودها در نواحی مرطوب، جریان یابند مقدار آب آنها بیش تر خواهد بود.

-رودهای مناطق نسبتاً خشک بیشتر طغیانی، تصادفی و اتفاقی، و مقدار آب آنها در سال های مختلف متفاوت است.

۴- کانون آبگیر را تعریف کنید.

در مناطق کوهستانی، مکان هایی وجود دارد که آب بخش هایی از رودها را تأمین می کنند. به این مکان ها کانون های آبگیر می گویند.

۵- کانون های آبگیر در حد فاصلقرار دارند و بر خط تقسیم آب های محلی منطبق هستند.

حوضه های آبریز

۶- در چه صورتی رودهایی که از کانون های آبگیر سرچشمه می گیرند در جهات مختلف جریان یابند؟ گاهی آب کانون های آبگیر وارد چندحوضه آبریز نزدیک خود می شوند. بنابراین رودهایی که از کانون های آبگیر سرچشمه می گیرند ممکن است در جهات مختلف جریان یابند.

۷- انواع کانون های آبگیر را بنویسید.

دائمی- فصلی-اتفاقی

۸- کانون آبگیر دائمی چه ویژگی هایی دارند؟

- کانونهای آبگیری که بیش از ۵۰۰ میلیمتر بارش داشته باشند و حداقل در هشت ماه از سال، این بارشها اتفاق بیفتد، به آنها کانون های دائمی میگویند.

۹- کانون آبگیر فصلی چه ویژگی هایی دارد؟

- اگر کانون های آبگیر در فصول سرد سال، ذخیره برف خود را تا ابتدای ماه های گرم سال حفظ کنند، بدون توجه به میزان بارش و زمان آن جزء کانون های فصلی به شمار می رود. کانون های آبگیر فصلی را روی نقشه مشخص کنید.

۱۰- کانون آبگیرموقتی چیست؟

- در کوهستان های نزدیک به مناطق گرم و خشک، که گاهی بارش های کوتاه و اتفاقی رخ می دهد، نوعی کانون آبگیرموقت شکل می گیرد که آنها را کانون های اتفاقی می نامند. کانون های آبگیر اتفاقی را روی نقشه مشخص کنید.

www.my-dars.ir

۱۱- حوضه آبریز را تعریف کنید.

به محدوده ای که با توجه به شکل زمین و شیب ناهمواری ها، آب های جاری را به سوی پایین ترین نقطه آن هدایت کند، حوضه آبریز می گویند.

۱۲- انواع حوضه آبریز را نام ببرید.

داخلی-خارجی

۱۳- حوضه آبریز خارجی چیست؟

سرزمینی که رودهای آن به دریاها یا اطراف کشور می ریزد؛ اما در طول مسیر، مورد استفاده قرار می گیرند.

۱۴- حوضه آبریز داخلی چیست؟

یعنی رودهایی که تمام آب آنها در کشور جریان دارد و وارد دریاچه های داخلی می شود.

۱۵- مهم ترین دریاها را نام ببرید.

در شمال و جنوب کشورمان دریاها مهمی قرار دارد. در شمال، دریای خزر و در جنوب، خلیج فارس و دریای عمان.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir



شکل ۶ - نقشه حوضه های آبریز ایران

۱۶- اهمیت دریا های ایران چیست؟

دریاها از این نظر، که ما را به سایر نقاط جهان متصل می کنند، بسیار اهمیت دارند، به گونه ای که ما در جنوب کشور از طریق دریای عمان با اقیانوس هند ارتباط داریم و در شمال، دریای خزر از طریق کانال راه ولگا - دن به دریای سیاه ارتباط پیدا کرده است.

۱۷- جهت امتداد دریای خزر چیست؟

دریای خزر، پهنه آبی بزرگی است که در امتداد شمال به جنوب کشیده شده است.

۱۸- نحوه پیدایش دریای خزر را بنویسید. www.my-dar.ir

این دریا از بقایای دریای عظیم تتیس است که زمانی بخش اعظم نیمکره شمالی را پوشانیده بود. از حدود ۶۰ میلیون سال پیش این دریا از بقیه آب های قدیمی جدا ماند و به شکل بزرگ ترین دریاچه جهان درآمد.

۱۹- چرا به دریاچه خزر، دریا می گویند؟

به دلیل وسعت زیاد، نام دریا را بر آن نهادند.

۲۰- نام های دیگر دریای خزر را بنویسید.

این دریا را به نام های مختلفی می نامند؛ از جمله دریای مازندران، کاسپین، قزوین، گرگان، طبرستان، هیرکانی و دریای دیلم .

در حال حاضر نام آن، دریای خزر است و در نقشه های خارجی کاسپین نامیده میشود.

۲۱- میزان طول و عرض دریای خزر و میزان ارتفاع سطح آب دریای خزر را بنویسید.

طول این دریا حدود ۱۲۰۰ کیلومتر و عرض متوسط آن ۳۰۰ کیلومتر است.

مساحت آن با توجه به تغییرات سطح آب، متفاوت است.

میزان ارتفاع سطح آب دریای خزر نسبت به سطح آب های آزاد چقدر است؟

سطح آب این دریا از سطح آبهای آزاد حدود ۲۸ متر پایین تر است..

۲۲- شکل بستر دریای خزر چگونه است؟

بستر دریا از دو چاله تشکیل شده و دنباله رشته کوههای قفقاز، آن را به دو بخش تقسیم کرده است.

۲۳- کشورهای اطراف دریای خزر را نام ببرید.

-ایران در جنوب دریای خزر

-جمهوری آذربایجان در غرب دریای خزر

-روسیه در شمال دریای خزر

-ترکمنستان در شرق دریای خزر

www.my-dars.ir

-قزاقستان در شرق و شمال شرق دریای خزر

۲۴- رودهای مهمی که به دریای خزر می ریزند را نام ببرید.

طولانی ترین رودهایی که به این دریا می ریزند عبارت اند از

رود ولگا و اورال از شمال، سفید رود و هراز از جنوب، رود اترک و گرگان از جنوب شرق و رود کورا و ارس از سمت جنوب غرب.

۲۵- اهمیت دریای خزر را بنویسید.

از جمله دلایل اهمیت این دریا می توان به تجارت دریایی، بهره برداری از منابع نفتی، ویژگی های خاص محیط زیست، گردشگری و صید ماهی اشاره کرد. انواع ماهیان خاویاری جهان فقط در این دریا زندگی می کنند. بعضی از تالاب های حاشیه این دریا، محل توقف پرندهگان مهاجر است. در بستر این دریا منابع وسیعی از نفت و گاز ذخیره شده است.

۲۶- نحوه پیدایش خلیج فارس را بنویسید.

پیشروی آب اقیانوس هند از طریق دریای عمان و تنگه هرمز به دره های زاگرس جنوب شرقی، خلیجی هلالی شکل در جهت شرقی - غربی به وجود آورده که صدها سال است به آن «خلیج فارس» یا «دریای پارس» میگویند.

۲۷- ابعاد خلیج فارس را بنویسید.

طول آن حدود ۹۰۰ کیلومتر و عرض متوسط آن ۲۵۰ کیلومتر است.

۲۸- رودهای مهم که به خلیج فارس می ریزند را نام ببرید.

کارون، کرخه و دالکی و مند.

۲۹- پرآب ترین رود ایران کدام است؟

کارون پرآب ترین و تنها رودخانه قابل کشتیرانی ایران است.

www.my-dars.ir

۳۰- خور چیست؟

به خلیج های کوچک سواحل آن «خور» میگویند؛ مثل خور موسی.

۳۱- جزایر خلیج فارس را نام ببرید.

جزایر قشم، خارک، لاوان، کیش، فرور، تنب بزرگ، تنب کوچک، ابوموسی، هنگام، لارک، هرمز.

۳۲- بزرگ ترین جزیره ایرانی در خلیج فارس کدام است؟

قسم

۳۳- اهمیت خلیج فارس را بنویسید.

از جمله دلایل اهمیت این خلیج، تجارت دریایی و وجود منابع عظیم نفت و گاز در بستر آن و انواع ماهی و میگو است. خلیج فارس از مهم ترین مراکز صید و پرورش مروارید است. تنگه هرمز، که محل اتصال این خلیج به دریای عمان است یکی از مهم ترین مکان های نظامی جهان است.

۳۴- ویژگی های دریای عمان را بنویسید.

-تنها دریای آزاد ایران، که از طریق آن می توان به آبهای همه دریا های جهان دسترسی داشت، دریای عمان (مکران یا مکران) است .

-دریای عمان بخشی از آبهای اقیانوس هند است که با تنگه مهم هرمز از خلیج فارس جدا می شود .

-عمق این دریا گاهی تا ۲۰۰۰ متر هم می رسد، از این نظر برای عبور کشتی های تجاری و نفتکش های غول پیکر بسیار مناسب است.

۳۵- قابلیت های منطقه دریای عمان را بنویسید.

-این منطقه دارای ویژگی ها و قابلیت های منحصر به فرد بوده از جمله جنس ساحل، عمق بسیار خوب دریا و عدم نیاز به استفاده از آبراه و کانال های دریانوردی در سواحل مکران، امکان ساخت و توسعه بدون محدودیت بنادر، به ویژه جهت پهلوگیری کشتی های اقیانوسی را فراهم ساخته است.

۳۶- تعریف آلودگی دریاها و پیامدهای آن را بنویسید.

ورود مستقیم یا غیرمستقیم هرگونه ماده یا انرژی به محیط زیست دریایی است که به کاهش تولید و همچنین کاهش رشدونمو جانداران منجر شود و تأثیرات سوء، بر سلامت و بهداشت آبزیان و انسان داشته باشد.

۳۷- آلاینده هایی که دریا های ایران را تهدید می کنند را نام ببرید.

-فاضلاب های شهری، صنعتی و کشاورزی

- زباله های جامد مثل پلاستیک

-آلاینده های شیمیایی شامل مواد آلی، معدنی و رادیواکتیو

- استخراج و حمل و نقل نفت

- ورود کودها و سموم شیمیایی مصرف شده در اراضی کشاورزی توسط رودها

۳۸-انواع دریاچه های ایران از نظر زمانی نام ببرید.

دائمی-فصلی

۳۹- دریاچه از نظر چگونگی تشکیل، انواع مختلفی دارد. نام ببرید.

دریاچه های قله سبلان و دماوند دریاچه آتش فشانی می گویند. دریاچه های یخچالی یا تکتونیک، سدی، ساحلی و هلالی، انواع دیگر دریاچه ها هستند.

۴۰- بزرگ ترین دریاچه ایران را نام ببرید.

دریاچه ارومیه

۴۱- نام های دیگر دریاچه ارومیه را بنویسید.

چیچست و کبودان

۴۲- منابع تامین آب دریاچه ارومیه را نام ببرید.

آب این دریاچه علاوه بر چشمه های کف و حاشیه آن، از طریق رودهای متعددی تامین می شود مانند تلخه رود و زرینه رود و سیمینه رود

۴۳- کدام قسمت دریاچه ارومیه عمیق تر است؟

عمیق ترین نقطه این دریاچه در شمال غربی آن است.

۴۴- جزایر مهم دریاچه ارومیه را نام ببرید. www.my-dars.ir

جزیره کبودان (قویون داغی)، اشک داغی، آرزو و اسپیر.

۴۵- علل شوری زیاد دریاچه ارومیه را بنویسید.

به علت عبور برخی از این رودها از لایه های نمکی، آب این دریاچه بسیار شور است، به حدی که هیچ موجود زنده ای نمی تواند در آب های آن زندگی کند. آرتمیا زمانی که هنوز آب دریاچه فروکش نکرده بود در آن زندگی می کرد.

۴۶- اهمیت دریاچه ارومیه را بنویسید.

وجود جزایر متعدد در آن است که محل سکونت انواع پرندگان مهاجر است .
و همچنین در اطراف دریاچه، املاح و رسوباتی است که برای درمان امراض پوستی مورد استفاده قرار میگیرد .

آب این دریاچه موجب معتدل شدن آب و هوای منطقه شده است.

۴۷- دلایل کاهش آب دریاچه ارومیه را بنویسید.

- گرم شدن عمومی هوا

- کاهش بارش در حوضه آبریز دریاچه

- برداشت بی حساب از چاه های اطراف دریاچه

- تغییر کشت از محصولاتی که آب کمتری نیاز داشته اند، به محصولاتی که کشت آنها به آب زیادی احتیاج دارد.

- تغییر در میزان آب ورودی به دریاچه، در مسیر رودهایی که به آن می ریخت (احداث سدهای متعدد).
وجود موانعی که چرخه آب را در دریاچه تغییر داده است.

- تغییرات زمین ساختی بستر، به شکل بالا آمدن کف دریاچه.

۴۸- کدام ویژگی زیر در مورد رود های ایران صحیح است؟

www.my-dars.ir

الف) رودهای ایران در فصل زمستان بیشترین آبدهی را دارند

ب) بیشترین رودهای ایران در حوضه های آبریز داخلی جریان دارند

ج) هر چه از غرب به شرق کشور برویم، مقدار آب رودها کمتر می شود

د) رودهایی که از کوهستان های بلند و برف گیر تغذیه می شوند بیشتر طغیانی، تصادفی و اتفاقی هستند

۴۹- به مکان هایی در مناطق کوهستانی که آب بخش هایی از رودها را تأمین می کنند. گفته می شود؟

الف) کانون های آبگیر ب) حوضه آبریز ج) آبخوان د) سفره آب زیر زمینی

۵۰- اگر کانون آبگیر در فصول سرد سال، ذخیره برف خود را تا ابتدای ماه های گرم سال حفظ کند به آن کانون آبگیر گفته می شود .

الف) موقت ب) دائمی ج) اتفاقی د) فصلی

۵۰- به محدوده ای که با توجه به شکل زمین و شیب ناهمواری ها، آب های جاری را به سوی پایین ترین نقطه آن هدایت کند می گویند؟

الف) کانون های آبگیر ب) حوضه آبریز ج) آبخوان د) حوضه آبریز داخلی

۵۱- دو رود «ولگا» و «کورا» به ترتیب از کدام جهت های جغرافیای به دریای خزر می ریزند؟

الف) غرب و شمال ب) شمال و جنوب ج) شمال و شرق د) شمال و غرب

۵۲- کدام گزینه در ارتباط با پهنه های آبی ایران صحیح نمی باشد .

الف) دریای عمان بخشی از آب های اقیانوس هند است که با تنگه مهم هرمز از خلیج فارس جدا می شود .

ب) دریا خزر از بقایای دریای عظیم تتیس است که زمانی بخش اعظم نیمکره شمالی را پوشانیده بود .

ج) جنس ساحل و عمق بسیار خوب ، امکان ساخت و توسعه بنادر را در خلیج فارس فراهم ساخته است .

د) خلیج فارس با پیشروی آب اقیانوس هند از طریق دریای عمان و تنگه هرمز به دره های زاگرس به وجود آمده است .

۵۳- کدام مورد زیر از دلایل اهمیت دریاچه ارومیه محسوب نمی شود؟

الف) املاح و رسوباتی که برای درمان امراض پوستی مورد استفاده قرار می گیرد

ب) جزایر متعدد آن که محل سکونت انواع پرندگان مهاجر است

ج) تنوع آبزیان که نقش مهمی در اکوسیستم دریاچه دارد

د) آب دریاچه که موجب معتدل شدن آب و هوای منطقه شده است

۵۴- کدام مورد زیر از دلایل کاهش سطح آب دریاچه ارومیه محسوب نمی شود؟

الف) کاهش بارش در حوضه آبریز دریاچه

ب) برداشت بی حساب از چاه های اطراف دریاچه

ج) تغییر در میزان آب ورودی به دریاچه، در مسیر رودهایی که به آن می ریخت و احداث سد های متعدد .

د) تغییرات زمین ساختی بستر، که سبب نفوذ آب به داخل زمین شده است.

۵۵- شماره های ۱ تا ۴ مربوط به کدام پدیده جغرافیایی در ایران است؟

شماره ۱ نام دریاچه

شماره ۲- نام دریا

شماره ۳- نام حوضه آبریز

شماره ۴- نام دریاچه

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir



۱-دریاچه قم ۲-دریای عمان ۳-حوضه آبریز خلیج فارس و دریای عمان ۴-دریاچه ارومیه

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir